

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:1886

av Linus Sköld och Anna Wallentheim (båda S)

En översyn av skolans styrning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av hur skolans styrning kan förändras för att göra den psykosociala arbetsmiljön, elevernas utveckling och likvärdigheten i skolan bättre och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I skolan, liksom i många andra offentliga verksamheter, råder den styrning som brukar kallas för new public management. Det kan tyckas vara logiskt att staten äger målsättningen (vad) och huvudmän och verksamheter äger tillvägagångssättet (hur) och att staten sedan kontrollerar att verksamheterna gör det staten sagt, men detta har lett till en arbetsbelastning i skolan som gör att lärare är mer sjukskrivna till följd av psykisk ohälsa, som utmattningsdepressioner, än andra yrkesgrupper och att såväl lärare som skolledare i alltför hög grad väljer att byta yrkesbana. I förlängningen kan det även ha en negativ inverkan på professionernas status och möjligheterna att attrahera nya människor till lärarutbildningen och läraryrket.

New public management bygger på näringslivets styrmodeller. Att sätta upp mål för ett vinstdrivande företag handlar till stor del om att sätta upp ekonomiska mål rörande omsättning och vinstmarginal, mål som relativt lätt låter sig förstås, mätas och utvärderas, mål som är tydligt avgränsade i omfattning.

När denna styrmodell, som i skolan, appliceras på en verksamhet som har till uppdrag att arbeta med utveckling av hela människor ska målen avspegla ett framtida önskvärt tillstånd som ett resultat av oerhört komplexa processer och samband. Då blir målen så många och så vida tillika tolkningsbara att ingen med säkerhet kan säga var

uppdraget börjar och var det slutar. Mål av denna karaktär låter sig också svårligen utvärderas och måluppfyllelsen blir svår att bedöma. För att illustrera problemet följer här några exempel på omfattande och svårtolkade mål ur Lgr 11:

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,

(...)

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt,

(...)

- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt

(Lgr 11)

Vad menas t.ex. med ”rikt och nyanserat”? När gör och uttrycker en elev etiska ställningstaganden på ett tillräckligt medvetet sätt? Hur avgörs om en elev omsätter idéer till handling på ett sätt som är kreativt? Hur avgörs hur och i vilken omfattning arbetet ska inriktas på att eleverna lär sig respektera andra människors egenvärde? Och på det här viset fortsätter det i trettiotalet övergripande mål och hundratals ämnesspecifika kunskapskrav. Merparten av målen beskriver oändliga processer och vart och ett av dem skulle kunna omfatta en huvudmans hela arbete i skolan. Hur ska skolornas personal veta när de utfört sitt uppdrag? Hur ska elever och föräldrar kunna tolka och förstå innebörden i sådana styrningar? Hur ska verksamheterna kunna vara likvärdiga med en sådan styrning?

Arbetsmiljöverket skriver på sin hemsida om risker för arbetsrelaterad stress, t.ex. det här: Det är viktigt att kraven i arbetet görs tydliga för arbetstagarna. Otydlighet om arbetsuppgifterna skapar osäkerhet och ökar på tyngden i vågskålen med krav. Här ser vi alltså hur det inbyggt i styrsystemet finns en stor otydlighet om vad uppdraget innehåller och inte innehåller. Om en sådan styrmodell inte ska skapa kaos och upplevelser av hög arbetsbelastning måste verksamheten från regering till enskild elev präglas av tillit till människors förmåga och inte minst de yrkesverksammas professionalitet. Det gör den inte. Därför blir osäkerheten om uppdraget stor, självförtroendet lågt och rädslan för de reprimander stat, kommun och omgivande samhälle kan komma med övermäktig. Det gör arbetssituationen i skolan ohållbar för såväl lärare som elever. Därför behöver en översyn av hur skolans styrning kan förändras övervägas.

Linus Sköld (S)

Anna Wallentheim (S)